

Голові спеціалізованої вченої ради
Д 08.080.09
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»
Заслуженому працівнику освіти України,
професору Є.І. Бородіну

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора наук з державного управління, доцента Квеліашвілі Ірини Миколаївни на дисертацію Баштанник Оксани Віталіївни «Інституціональна парадигма реалізації державної влади в системі публічного управління», подану на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.01 – теорія та історія державного управління

1. Ступінь актуальності обраної теми.

Тема дисертаційного дослідження О.В. Баштанник присвячена вирішенню важливої проблеми теорії публічного управління – дослідженню інституціональної парадигми реалізації державної влади. Дана тематика є надзвичайно актуальною, оскільки відповідає сучасним викликам, що постають перед системою державного управління в умовах протидії збройній агресії, глобалізації, цифровізації та внутрішньополітичних трансформацій. Розробка інституціональної парадигми реалізації державної влади та концепції інституціональної взаємодії забезпечує нові підходи до підвищення ефективності управлінських процесів і адаптації державних інститутів до змінюваного середовища. Практичне значення отриманих результатів, зокрема в контексті впровадження інноваційних механізмів управління, підкреслює важливість дослідження для розвитку теорії державного управління в Україні.

О.В. Баштанник правомірно актуалізувала тему дисертаційного дослідження в сучасних умовах з позицій галузі науки державного управління, логічно доповнила наявні моделі і класифікації форм і методів державноуправлінської діяльності. Дисертація пропонує комплексний інституціональний підхід до реалізації державної влади, який дозволяє інтегрувати формальні та неформальні інститути, забезпечити адаптивність та ефективність управлінських процесів в умовах сучасних безпекових криз. Наукова робота має особливу цінність, оскільки розкриває методологію подолання інституціональної інерції, пропонує нові концепти державотворення та механізми підвищення інституціональної спроможності органів влади в контексті забезпечення національного суверенітету.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконане у межах науково-дослідних робіт, серед іншого – науково-дослідної роботи кафедри державного

управління і місцевого самоврядування Навчально-наукового інституту державного управління Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» у межах теми науково-дослідної роботи «Забезпечення стійкості, ревіталізації та розвитку територій і громад в Україні» (ДР 0122U002375). Наукові результати дисертаційної роботи також отримані у межах участі у науково-дослідних роботах Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара: «Трансформаційний процес в Україні: основні проблеми консолідації демократії та умови їх вирішення» (ДР 0114U006097), «Демократія і сталий розвиток в Україні: концептуально-теоретичні та процесуально-інституційні засади» (ДР 0116U002264), «Сталий політичний розвиток України в умовах демократичного транзиту та європейської інтеграції» (ДР 0119U100299), «Особливості формування сталої (консолідованої) демократії в Україні: теоретико-методологічний, політико-інституційний та політико-комунікаційний виміри» (ДР 0122U001332) у 2014-2024 рр.

3. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у докторській дисертації, їх новизна і загальнонаціональне або світове значення

Дисертаційна робота характеризується науковим змістом матеріалу роботи, логічністю викладу та аналізу тематики дослідження, належним обґрунтуванням висновків та пропозицій. За результатами проведеного аналізу, визначення мети дисертаційного дослідження, та положень наукової новизни, висновків і рекомендацій, наведених у дисертації О.В. Баштанник, є можливість встановити, що рівень дослідження відповідає вимогам до кваліфікаційних робіт на здобуття ступеня доктора наук. Високий рівень обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність забезпечені:

- науково правильним алгоритмом вирішення дисертанткою комплексу дослідницьких завдань, що забезпечило отримання важливих результатів, розробку та запровадження в науковий обіг сучасних теоретичних моделей наукового аналізу змісту реалізації державної влади, розроблення перспективних напрямів розвитку процесу державотворення;
- використання наявної джерельної бази за темою дисертації і принципово новим підходом до розуміння концепту інституціональної взаємодії;
- відповідністю предметної спрямованості дисертаційного дослідження напрямом спеціальності 25.00.01 – теорія та історія державного управління;
- довідками про впровадження та апробацію отриманих у процесі дослідження наукових результатів за темою дисертації;
- формуванням дослідницької стратегії аналізу впливу держави на розвиток суспільних процесів з метою досягнення цілей реалізації завдань і функцій держави;
- відсутність академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації у тексті роботи, абсолютною самостійністю отриманих висновків.

Наукова новизна одержаних результатів.

Дисертація є комплексним дослідженням, в якому з урахуванням сучасних тенденцій розвитку управлінської науки обґрунтовано вирішення теоретичних проблем формування інституціональної парадигми реалізації державної влади та практичних завдань забезпечення інституціональної спроможності органів державної влади та системи влади загалом з метою реалізації функцій держави, демократизації державотворчих процесів і систем управління. На основі одержаних наукових результатів сформульовано нові положення, які становлять наукову новизну й полягають у тому, що в дисертаційній роботі:

уперше: розроблено та запропоновано інтегровану інституціональну парадигму реалізації державної влади в системі публічного управління; виокремлено системне дослідження інституціональних інтеракцій (як зміни в структурі, функціях і механізмах інститутів) та формування кластеру інституціональних альтерацій; розроблено теоретико-методологічний підхід до аналізу та оцінювання інституціональної спроможності в системі органів державної влади як здатності державних інститутів ефективно виконувати законодавчо встановлені функції в умовах змін і викликів; такий підхід заснований на моделі резильєнтної інституціональної парадигми реалізації державної влади («р-ІПРДВ»); теоретично обґрунтовано модель подолання проявів інституціональної інертності у системі публічного управління, що базується на поєднанні системного та інституціонального підходів; розроблено новий інституціональний концепт «шлях ствердження (суверенітету)» («path assertion»), що виступає методологічною основою для досліджень інституціонального феномену суспільного розвитку в умовах ствердження національного суверенітету;

удосконалено: понятійно-категоріальний апарат у науці державного управління в частині уточнення змісту категорій і понять: «інституціональна парадигма реалізації державної влади»; «інституціональна адаптація»; «інституціональний простір» тощо, розробка яких була здійснена на основі аналізу модернізації системи державного управління в Україні у 1991–2023 рр.; концептуальні засади інституціональної модернізації, що забезпечує формування нових інституціональних патернів і механізмів прийняття рішень на основі принципів належного врядування; методологічні підходи до забезпечення інституціональної стійкості держави шляхом переходу до багаторівневої моделі управління, яка вимагає: посиленої координації між різними рівнями влади (локального, регіонального, національного, наднаціонального) в умовах зміщення фокусу інституціонального співробітництва від традиційних рамкових механізмів до більш адаптивних форм взаємодії;

набули подальшого розвитку методологія структурно-функціонального аналізу трансформаційного процесу в системі державного управління та дослідження його інституціональних форм, й на цій основі запропонована методологічна платформа – «тріада інституціональних парадоксів» як

комплексне явище в системі публічного управління; теоретико-методологічні засади інституціональної трансформації системи державного управління, що на відміну від наявних підходів, базуються на комплексному врахуванні парадигмальних змін у реалізації державної влади.

4. Повнота викладу в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації.

Результати дисертаційного дослідження відображено у 75 наукових публікаціях. Основні результати висвітлено таких публікаціях: 1 одноосібна монографія; 1 розділ у колективній монографії; 10 статей у зарубіжних наукових періодичних виданнях (індексованих у НМБ Scopus і Web of Science); 16 статей у фахових наукових виданнях України з публічного управління та адміністрування; 16 статей у фахових наукових виданнях України з політичних наук; 1 стаття у періодичному виданні зарубіжної країни; 32 тез доповідей у матеріалах конференцій. В опублікованих працях розкрито основні положення дисертації, що становлять наукову новизну і винесені на захист. Кількість, обсяг та зміст друкованих праць відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук і надають авторові право публічного захисту дисертації. Детальний аналіз представленого рукопису дисертації та наукових публікацій дає підстави констатувати ідентичність публікацій дисертанта і основних положень дисертацій.

5. Практичне значення і впровадження результатів дисертаційного дослідження.

Концептуальні положення, висновки та рекомендації дисертації мають практичне спрямування, враховані при напрацюванні напрямів адміністративного реформування в Україні. Практичне значення дисертаційної роботи полягає у розробленні теоретичних і практико-орієнтованих положень, оформлених у конкретні пропозиції, які можуть бути реалізовані й узяті за основу подальшого удосконалення державноуправлінської діяльності. Отримані теоретичні та практичні висновки, а також надані рекомендації, можуть бути використані також у наукових дослідженнях, програмах та проектах державних органів, науково-дослідних установах, освітніх закладах і центрах підвищення кваліфікації.

6. Використання результатів дисертаційної роботи.

Висновки та рекомендації дисертаційного дослідження були використані: Комітетом Верховної Ради України з питань свободи слова при підготовці проекту Закону про внесення змін до Закону України «Про державну підтримку медіа, гарантії професійної діяльності та соціальний захист журналіста» враховано Концепцію інституціональної взаємодії; та Комітетом Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів; Державною службою України з надзвичайних ситуацій у процесі реалізації посилення інституціональної спроможності та розробки

умов адаптивності управлінських технологій в системі ДСНС України, впровадженні Концепції інституціональної взаємодії в умовах правового режиму воєнного стану; Державним агентством водних ресурсів України при використанні результатів дисертаційного дослідження в частині інституційного посилення та координації діяльності суб'єктів державного управління; Південним міжрегіональним управлінням Міністерства юстиції при використанні результатів дисертаційного дослідження щодо інституціонального забезпечення діяльності територіальних підрозділів центральних органів виконавчої влади в умовах правового режиму воєнного стану, розробки та впровадження Концепції інституціональної взаємодії; Херсонською обласною військовою адміністрацією при використанні результатів дисертаційного дослідження у діяльності органів влади Херсонської області у частині визначення індикаторів і механізмів забезпечення інституційної спроможності; Львівською обласною військовою адміністрацією при використанні результатів дисертаційного дослідження у частині визначення інституціональних особливостей взаємодії органів влади в особливий період; Дніпропетровською обласною радою при використанні результатів дисертаційного дослідження у процесі виконання Програми впровадження державної політики органами виконавчої влади у Дніпропетровській області на 2016-2025 роки, у частині характеристик інституціональних режимів діяльності органів влади; Волинською обласною радою при використанні результатів дисертаційного дослідження у процесі виконання Стратегії розвитку Волинської області на 2021-2027 роки, зокрема у частині розробки алгоритмів інституціональної взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування; Департаментом освіти і науки Дніпропетровської обласної державної адміністрації – у процесі виконання регіональної цільової соціальної програми «Освіта Дніпропетровщини до 2024 року» у частині удосконалення діяльності департаменту в умовах правового режиму воєнного стану.

7. Дискусійні положення дисертації та зауваження до змісту та оформлення дисертації.

Відзначаючи загальний високий рівень обґрунтованості теоретичних і методичних положень дисертаційної роботи, її цілісність, наукову складову та логіку викладу матеріалів, є доцільним звернути увагу на дискусійні положення дисертаційної роботи.

1. Дисертантка наводить значний аналітичний матеріал у дисертації, що є самостійним науковим результатом. Разом з тим, окремі авторські розробки охарактеризовані лаконічно. Так, у таблиці 1.5 (розділ 1), яка присвячена трансформації змісту поняття «Реалізація державної влади» в умовах правового режиму воєнного стану, варто було більш детально забезпечити диференціацію критеріїв між різними науковими підходами. Зокрема, варто було б розширити аналіз специфіки механізмів впливу та інструментів у кожній науковій парадигмі. Додаткова аналітична деталізація

дозволила б більш глибоко розкрити інституціональну динаміку в умовах особливого правового режиму.

2. У роботі дисертантка застосовує цікаву методологію комплексу дослідницьких гіпотез, що формують науковий обшир предметної сфери дисертації. При цьому науково вірно виокремлює базову гіпотезу дисертації, деталізує складники такої гіпотези, ретельно обґрунтовує власну стратегію наукового пошуку. Ми підтримуємо підхід дисертанта про створення управлінської екосистеми. Проте автор лише анонсує такий новий підхід і повертається до нього тільки у 5 розділі, хоча і пояснює саме такий алгоритм дослідження. На нашу думку, доцільно було у 1 розділі також навести властивості та теоретичне обґрунтування такої екосистеми більш детально.

3. Важливе місце у дисертації приділено визначенню понять теорії державного управління за тематикою дисертаційного дослідження. Дисертантка досить логічно поєднала проблеми адміністративного реформування, децентралізації та загального процесу державотворення. На цій основі О.В. Баштанник вдалося напрацювати новий підхід щодо дослідження інституціональних характеристик як процесу реалізації державної влади, так і системи публічного управління загалом. При цьому, на нашу думку, у роботі занадто деталізований понятійно-категоріальний апарат, що можливо виправдано новизною дослідження, проте подібні логічні конструкції варто подавати більш стисло. Очевидно, що у дисертації наукова новизна виписана досить ґрунтовно, але обраний підхід, зокрема у вступі, характеризує її як багаторівневу і нові поняття, які впроваджує у науковий обіг дисертантка формують таку новизну як окремий науковий продукт.

4. Подана у дисертації Концепція інституціональної взаємодії (у додатку) є інтегрованою розробкою поняття «інституціональна взаємодія», що суттєво посилює практичний характер дисертації, адже у довідках про впровадження наведена інформація, серед іншого, і про використання саме авторської Концепції. І хоча автор проводить ідею інституціональної взаємодії частково в усіх розділах дисертації, на нашу думку, розробка і обґрунтування такої Концепції потребувало самостійного підрозділу у роботі, адже по суті, дисертантка навела Концепцію як завершений практико орієнтований науковий продукт.

5. Важливою складовою дисертаційної роботи виступає візуалізація результатів наукових розвідок. Значна кількість таблиць і рисунків суттєво доповнили науковий доробок автора. На нашу думку, варто було у тексті роботи щодо наведення узагальнених таблиць, зокрема у 2 розділі пояснити, як саме отримані результати узгоджуються з теоретичними положеннями дисертації та підтверджують або спростовують авторські гіпотези дослідження.

Вищенаведені дискусійні положення не впливають на загальну високу оцінку результатів наукового дослідження і не знижують наукову і практичну цінність дисертаційної роботи Баштанник Оксани Віталіївни.

8. Загальний висновок про відповідність роботи встановленим вимогам до докторських дисертацій.

Наведені дискусійні положення та пропозиції мають рекомендаційний характер, не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи Оксани Віталіївни Баштанник. У межах визначених дисертантом цілей і завдань дисертаційна робота є цілісним, завершеним дослідженням важливої і актуальної проблеми формування інституціональної парадигми. Винесені на захист нові положення, висновки та рекомендації є достовірними, а сформована наукова новизна логічно розкривається в роботі. Основні положення, висновки та рекомендації обґрунтовані, мають теоретичне та практичне значення для розвитку галузі науки державного управління.

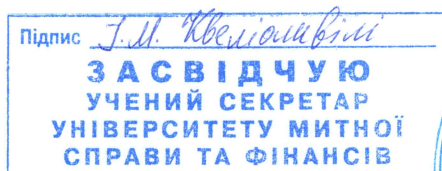
Автор показала ґрунтовну науково-методологічну підготовку, уміння самостійно розв'язувати дослідницькі завдання. Надзвичайно важливо, що матеріали розділів дисертації та основні отримані результати відображені в публікаціях у фахових та інших виданнях. Актуальність обраної теми дослідження, належний науково-теоретичний рівень, аргументованість і достовірність отриманих висновків та рекомендацій, ступінь обґрунтованості наукової новизни, теоретична і практична значущість, стиль викладення матеріалу та оформлення рукопису дають підстави зробити висновок, що дисертаційна робота О.В. Баштанник написана науковим стилем, матеріали дисертації викладені у логічній послідовності, висновки науково обґрунтовані.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що дисертація Оксани Віталіївни Баштанник «Інституціональна парадигма реалізації державної влади в системі публічного управління» відповідає вимогам пунктів 6-9 вимогам Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1197, а її автор, Баштанник Оксана Віталіївна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.01 – теорія та історія державного управління.

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри публічного управління
та митного адміністрування
Університет митної справи та фінансів

I.M. КВЕЛІАШВІЛІ

T.B. Koryukina